UYGUR HARFLERİYLE YAZILMIŞ BAZI MANZUM PARÇALAR

II

[Mansur Bahşı'nın bir kasîdesi ve bir dörtlüğü, Lutfî, Kamberoğlı, Cevherî, Seyyid, Ḳâsım'ın gazelleri ile dört koşuk (=tuyuğ) ve Reşîd-i Vatvât'ın «Sâd Kelime»sinden Hz. Ali'ye ait Arapça ve Farsça 6 nasihat].

OSMAN F. SERTKAYA

British Museum Or. 8193'de kayıtlı, Uygur harfleriyle yazılmış mecmua [1], sıra ile şu eserleri ihtivâ eder.

1. (2a - 129b) Sirâcü'l-kulûb [2]
2. (130a - 135b) Mes'ele-kitâbı [3]
3. (137a - 159a) Râhatü'l-kulûb [4]
4. (159b - 173a) Horezmî'nin muhabbet-nâme'si [5]
5. (173b - 182b) bazı manzum ve mensur parçalar.

1 Bu mecmua ilk olarak V. V. Bartold' tarafından ilim âlemine duyurulmuş [*Novaya rukopis' uygurskim şriftom v Britanskom Muzee (Un nouveau manuscrit en écriture ouigoure au Musée Britannique)*, DAN-B, 1924, 57-58] ve Sir G. Clauson tarafından da etraflı bir şekilde tetkik edilmiştir. *A hitherto unknown Turkish Manuscript in «Uighur» Characters*, JRAS, 1928, 99-130.

2 Hâlen üzerinde doktora çalışması yaptığım Sirâcü'l-kulûb, ketebe kaydına göre H. 835 (29 Kasım 1431)'de, Sıçan yıl, Receb ayının yirmi dokuzunda, Yezd şehrinde, Mansûr Bahşı tarafından yazılmıştır (istinsah edilmiştir).

3 Mecmuadaki ikinci mensur eser olan Mes'ele Kitâbı TM'nın XVIII. cildinde tarafımdan yayınlanmaktadır. Mes'ele Kitâbı, ketebe kaydına göre, H. 835 (4 Aralık 1431)'de, Sıçan yıl, Şa'bân ayının dördünde, Yezd şehrinde, Emîr Celâl('ed)dîn'in huzurunda, Mansûr Bahşı tarafından yazılmıştır (istinsah edilmiştir).

4 Mensur olan Râhatü'l-kulûb adlı metnin ketebe kaydı yoktur.

5 Horezmî'nin Muhabbet-nâme adlı eserinin T. Gandjei, A. M. Şçerbak, E. N. Nadjib ve Osman F. Sertkaya tarafından yapılan neşirleri için bk. Osman F. Sertkaya, *Horezmî'nin Muhabbet-nâme'sinin iki yeni yazma nüshası üzerine*, TM, XVII (1972), 185-207. Hôrezmî tarafından H. 754 (H. 1353)'de Sir Derya kısmında telif edilen Muhabbet-nâme'nin bu mecmuadaki Uygur harfli nüshasının ketebe kaydına göre Muhabbet-nâme, H. 835 (6 Kasım 1431) de, Sıçan yıl, Receb ayının altısında, Yezd şehrinde, Emîr Celâl(ed)dîn emrettiği için, Mansûr Bahşı tarafından istinsah edilmiştir.

a) *Mecmuanın tavsifi*:

Mecmuanın ilk eseri olan Sirâcü'l-kulûb'un baş tarafından takriben 8-10 yaprak, yine Sirâcü'l-kulûb'un içerisinden, yer yer olmak üzere, mecmuanın beşte biri kadar olan bir kısmı eksiktir. Bu eksikliğin yanında, mecmuadaki dördüncü eser olan Muhabbet-nâme ile daha sonra gelen ve aşağıdaki transkripsiyonunu verdiğimiz manzum parçalar, mecmua ciltlenirken tamamen birbirine karışmıştır. Bu karışıklığı düzeltmek için Muhabbet-nâme'nin başladığı varak 159b den itibaren mecmuanın yapraklarını sıralıyoruz.

Varak no:

159b - Muhabbet-nâme, (beyit, 1 - 6) [6]
160a - " " (" 7 - 15)
160b - " " (" 16 - 25)

[Burada Muhabbet-nâme'nin 26-53 beyitlerini ihtiva eden yapraklar, (27 beyitlik 3 sahife) eksiktir].

161a - Muhabbet-nâme, (beyit, 54 - 61)
161b - " " (" 63 - 70)
162a - " " (" 71 - 79)
162b - " " (" 80 - 90)
163a - " " (" 91 - 103)
163b - " " (" 104 - 115)
164a - " " (" 116 - 127)
164b - " " (" 130 - 140)
165a - " " (" 141 - 150)
165b - " " (" 151 - 159)
166a - " " (" 160 - 168)
166b - " " (" 169 - 177)

[Burada Muhabbet-nâme'nin farsça bölümünden eksik sahifeler vardır. Takriben 178-215. beyitleri ihtiva eden 39 beyitlik 4 sahife (2 varak) eksiktir].

167a - Muhabbet-nâme, (beyit, 216 - 226)
167b - " " (" 227 - 240)
168a - " " (" 241 - 253)
168b - " " (" 254 - 263)
169a - " " (" 264 - 274)
169b - Muhabbet-nâme, (" 275 - 284)

6 Beyit numaraları Muhabbet-nâme'nin T. Gandjeï neşrine göre verilmektedir.

170a - " " (beyit, 350 - 360) [7]
170b - " " (" 361 - 369)
171a - " " (" 370 - 378)
171b - " " (" 379 - 432)
.....
172a - Ludf-i (7 beyt) (bu sahifenin başı bilinmemektedir).
- Ludf-i (1 beyt) (" " devamı varak 172b'dir).
172b - " (6 beyt) (" " başı varak 172a'dır).
- Ludf-i söz-i (5 mısra) (" " devamı varak 182a'dır).
.....
173a - Seyyid (?) (2 beyt) (bu sahifenin başı eksiktir).
- Kâsım söz-i (5 beyt) (" " sonu varak 173b'dir).
173b - Koşuk-lar (4 koşuk) (" " başı varak 173a'dır).
(Bu sahifenin devamı belli değildir. Yazmanın son sahifesi olabilir).
.....
174a - Sirâcü'l-kulûb'dan bir parça (bu sahifenin başı varak 178b'dir).
(" " devamı varak 174b'dir).
174b- " " " " (" " başı varak 174a'dır).
(" " devamı belli değildir).
.....
175a - Mansûr bahşı söz-i (17 mısra) (bu sahifenin başı bilinmemektedir).
(" " devamı varak 175b'dir).
175b - " " " (11 mısra) (" " başı varak 175a'dır).
- beyt (1 koşuk) (" " devamı bilinmemektedir.
Sirâcü'l-kulûb metninin son sahifesi olabilir).
.....
176a - Emîrî'nin Arap harfli Farsça şiirleri
(bu sahifenin başı belli değildir).
(" " devamı varak 176b'dir).
176b - " " " (" " başı varak 176a'dır).
(" " devamı bilinmemektedir).
.....
177a - Kamber oğl-ı (7 beyt) (bu sahifenin başı varak 182b'dir).
Cevher-i (1 beyt) (" " devamı varak 177b'dir).

7 Gandjeï neşrinde bu sahife atlanmıştır.

177b - " (4 beyt), (bu sahifenin başı varak 177a'dır).
Luḳf-i (9 mısra) (" " devamı eksiktir).
.....
178a - Muhabbet-nâme (beyit, 433 - 439)
178b - S. Kulûb'a ait minyatürlü bir sahife
.....
179a - Sirâcü'l-kulûb'un Mi'râc bölümü (bu sahifenin başı varak 180b'dir).
(" " devamı varak 179b'dir).
179b - " " " " (" " başı varak 179a'dır).
(" " devamı eksiktir).
180a - " " " " (" " başı eksiktir).
(" " devamı varak 180b'dir).
180b - " " " " (" " başı varak 180a'dır).
(" " devamı varak 179a'dır).
.....
181a - Muhabbet-nâme (beyit, 285 - 337)
181b - " " (" 338 - 349) [8]
.....
182a - Luḳf-i (5 mısra) (bu sahifenin başı varak 172b'dir).
- Kamberoğl-ı (6 beyt) (" " devamı varak 182b'dir).
182b - " " (1 beyt) (" " başı varak 182a'dır).
- " " (7 beyt) (" " devamı varak 177a'dır).

Mecmuanın yukarıda gösterdiğimiz British Museum'daki aslının varak numarasına göre verdiğimiz sıralamayı metinlere göre sıraladığımız takdirde mecmua varak numaralarını şu şekilde düzeltmek gerekmektedir.

Mecmuadaki varak no:	düzeltilmesi gereken no:	
159b - 169b	159b - 169b	Muhabbet-nâme
181a -	170a	" "
181b -	170b	" "
170a -	171a	" "
170b -	171b	" "
171a -	172a	" "
171b -	172b	" "
178a -	173a	" "

8 Gandjeï neşrinde bu sahife atlanmıştır.

178b - 173b S. Kulûb'a ait minyatürlü bir sahife
(bu sahifenin başı bilinmemektedir).
(" " devamı varak 174a'dır).

174a - 174a Sirâcü'l-kulûb'dan bir parça
(bu sahifenin başı varak 178b'dir).
(" " devamı varak 174b'dir).

174b - 174b " "
(" " başı varak 174a'dır).
(" " sonu belli değildir).

180a - 175a S.K'un Mirac bölümü
(Mensur haşiyenin başı eksiktir).
(" " sonu varak 179b'dir).
(bu sahifenin başı eksiktir).
(" " devamı varak 180b'dir).

180b - 175b " "
(" " başı varak 180a'dır).
(" " devamı varak 179a'dır).

179a - 176a " "
(" " başı varak 180b'dir).
(" " devamı varak 179b'dir).

179b - 176a " "
(Mensur haşiyenin başı 180a'dır).
(" " sonu eksiktir).
(bu sahifenin başı varak 179a'dır).
(" " devamı eksiktir).

176a - 177a Emîrî'nin arap harfleriyle farsça şiirleri
(bu sahifenin başı bilinmemektedir).
(" " devamı varak 176b'dir).

176b - 177b " "
(" " başı varak 176a'dır)
(" " devamı bilinmemektedir).

175a - 178a Mansur Bahşı söz-i (17 mısra)
(bu sahifenin başı bilinmemektedir).
(" " devamı varak 175b'dir).

175b - 178b " " " (11 mısra)
(bu sahifenin başı 175a'dır).
1 koşuk (4 mısra) (" " devamı bilinmemektedir.
Sirâcü'l-kulûb metninin son sahifesi olabilir).

172a -	179a	Ludf-i	(7beyt)	(bu sahifenin başı bilinmemektedir).
	"		(1 beyt)	(" " devamı varak 172b'dir).
172b -	179b	"	(6 beyt)	(" " başı varak 172a'dır).
			(5 mısra)	(" " devamı varak 182a'dır).
182a -	180a	"	(5 mısra)	(bu sahifenin başı varak 172b'dir).
		Kamberoğlı	(6 beyt)	(" " devamı varak 182b'dir).
182b -	180b	"	(1 beyt)	(" " başı varak 182a'dır).
		(7 beyt)		(" " devamı varak 177a'dır).
177a -	181a	"	(7 beyt)	(bu sahifenin başı varak 182b'dir).
		Cevher-i	(1 beyt)	(" " devamı varak 177b'dir).
177b -	181b	Cevher-i	(4 beyt)	(" " başı varak 177a'dır).
		Ludf-i	(9 mısra)	(" " devamı eksiktir).

[aradan belli olmayan miktarda sahife eksiktir]

173a -	182a	Seyyid	(2 beyt)	(bu sahifenin başı eksiktir).
		Kâsım söz-i	(5 beyt)	(" " devamı varak 173b'dir).
173b -	182b	Koşuklar	(4 koşuk)	(" " başı varak 173a'dır).
				(" " devamı belli değildir).

b) *Şahısların tavsifi*:

Transkripsiyonunu verdiğimiz manzum parçalar, Mansur Bahşı, Lutfî, Kamberoğlı, Cevherî, Seyyid (?) ile Kasım'a aittirler.

Mansur Bahşı:

Hakkında pek fazla bilgimiz yoktur. Kendisi Şahruh devrinde, Yezd şehrinin valisi olan Emîr Celâleddin Çakmak'ın himayesinde yaşamıştır. Devrinin önde gelen bahşı (kâtip, müstensih) larından biri olduğu gibi, şiir de yazmıştır.

İstinsah ettiği bu mecmuanın haricinde hâlen Oxford, Bodleian, Huntington, no. 598'de kayıtlı 148 varaktan ibâret *bahtiyâr-nâme* adlı Uygur harfli mensur bir eserin de müstensihidir.

Bahtiyar-nâme ketebe kaydına göre H. 838 (M. 1434)'de Tavşan yılı, zi'l-hicce ayının evvelinde Mansur Bahşı tarafından (tahminimizce Yezd'de (?)) istinsah edilmiştir.

Ayrıca çeşitli kaynaklarda geçen Mansûr Bitikçi ve Dervîş Mansûr da Mansûr Bahşı'nın değişik isimleri olabilir [9].

Mansur Bahşı'nın metnini aşağıda verdiğimiz kasidesi ilk olarak Clauson tarafından transkripsiyonlanmıştı [10].

H. F. Hofman, Clauson'ın transkripsiyonunu aynen vermiş [11], ayrıca A. M. Sçerbak da kasidenin 4 - 7 beyitlerinin transkripsiyonunu yapmıştır [12].

Lutfî:

XIV. ve XV. asır Çağatay edebiyatının, Ali Şir Nevâyi'den önceki en büyük şâiridir [13].

Aşağıdaki transkripsiyonunu verdiğimiz 4 gazel, Lutfî hayatta iken Uygur harfleriyle yazılmış olması bakımından ehemmiyetlidir. Yezd'de yazılan bu gazeller yanında Lutfî'nin Uygur harfleriyle yazılmış başka gazelleri de vardır.

Abdurrezzak bahşı tarafından 30 Ocak 1480 tarihinde İstanbul'da, Uygur ve Arap harfleriyle yazılan ve hâlen İstanbul Süleymaniye küt., Ayasofya Bölümü, No. 4757'de kayıtlı olan mecmuanın 160 - 174 sahifesi arasında 3'ü Sekkâkî'ye 9'u da Lutfî'ye ait olmak üzere 12 gazel bulunmaktadır [14].

Yine Uygur ve Arap harfleriyle, Abdurrazzak Bahşı tarafından İstanbulda yazıldığını tahmin ettiğim bir gazel de hâlen Topkapı Sarayı Arşivi, 11986-C'de kayıtlıdır [15].

Abdurrazzak Bahşı'nın İstanbulda istinsah ettiği yazmadaki "bar" redifli gazel Mansur Bahşı'nın Yezd'de istinsah ettiği 4 gazelden 3. südür.

Böylece bugün Lutfî'nin, (3.ü sadece Uygur, 10'u da Uygur ve Arap harfleriyle olmak üzere) 13 gazelinin daha hayatta iken iki ayrı sahada istinsah edildiği tespit edilmiş olmaktadır.

9 Mansûr Bahşı hakkında daha fazla malûmat için bk. H. F. Hofman, *Turkish Literature, A bio-bibliographical survey,* section III, Part I, Vol. 4: K-N, Utrecht 1969, s. 118-121.

10 Clauson, s. 127-128.

11 Hofman, ayni eser, s. 120-121.

12 A. M. Şçerbak, *Grammatika Starouzbekskogo Yazika,* Moskva-Leningrad, 1962, s. 227.

13 Hayatı ve eserleri hakkında bk. A. F. Hofman, s. 63-67.

14 Bu gazellerin neşri için bk. Osman F. Sertkaya, *Osmanlı Şâirlerinin Çağatayca Şiirleri III Uygur harfleriyle yazılmış bazı manzum parçalar I,* TDED XX, s. 167-184.

15 Bu gazelin neşri için bk. Osman F. Sertkaya, göst. yer, s. 165-167 ve Osman F. Sertkaya, *Some new documents written in the uigur script in Anatolia,* CAJ XVIIII/3, 1974, s. 180-192.

Cevherî:

Hakkında gayet az bilgimiz olan bir Çağatay şâiridir [16]. Metnimizde bir gazeli yer almakta olup bu gazeli Lutfî tarafından tanzir edilmiştir. Cevherî'nin gazelini takiben metinde yer alan Lutfî'nin bu gazeli, devamını ihtiva eden varağın kaybolması yüzünden eksiktir.

A. M. Sçerbak [17] ve H. F. Hofman [18], Cevherî'nin mahlasını taşıyan bir gazelin I. Murâd'a ithaf edilen Çağatayca bir Kelîle Dimne yazmasının sonunda olduğunu W. Pertsch kataloğuna atfen söyler.

Kamberoğlı:

Hayatı ve şahsiyeti hakkında hiç bilgimiz yoktur [19].

Metnimizde üç gazeli geçer. Bu gazellerin başlığında Kamberoğlı mahlası yanında, "bolmaġay" redifli ilk gazelinin makta beytinde, mahlâsının "*İbni Kamber*" şeklinde geçtiğini de görmekteyiz.

Seyyid:

Baştan eksik olan varak 173a da bir gazelin son iki beyiti yer almaktadır. Bu iki beyitin ilkinin ikinci mısraında "manṣūr-ı ṭīvāne" ibâresi geçmektedir. Beyitte geçen "enel-ḥak" ve "ber-ṭār" gibi kelimelerden de anlaşılacağı üzere bu ibâre meşhur mutaṣavvıf Hallac-ı Mansur'u ifâde etmektedir. Clauson ve Clauson'dan naklen Hofman, "manṣūr-ı ṭīvāne" ibâresini Mansur Bahşı'nın mahlâsı sanmış ve dolayısiyle bu iki beyti dâimâ Mansur Bahşı ile ilgili yerlerde zikretmişlerdir [20]. A. M. Sçerbak bu hususta hiç bir şey söylememektedir [21]. Bana göre, gazelin son beyti olan ikinci beyitteki "Seyyid" kelimesi şâirin mahlâsı olmalıdır.

Ḳâsım:

Hakkında fazla bir bilgimiz yoktur. Metnimizde 5 beyitlik bir gazeli geçer. Clauson ve Sçerbak Kâsım hakkında hiç bir şey söylemezler. Hakkında Hofman biraz mâlûmat vermektedir 22.

Transkripsiyonunu verdiğimiz koşukların şâirlerini bilmemekteyiz.

16 Cevherî hakkında bk. H. F. Hofman, ayni eser, Section III, Part I, Vol. 3:, s. 98-100.

17 A. M. Şçerbak, *Oğuz-nâme, Muhabbet-nâme,* Moskova 1959, s. 122.

18 A. F. Hofman, s. 99.

19 Kamberoğlı için bk. A. F. Hofman, ayni eser, Section III, Part I, Vol. 5: P-S, s. 33-34.

20 Sir G. Clauson, s. 115 ve 127-128; A. F. Hofman, ayni eser, Section III, Part I, Vol 4: K-N, s. 120-121.

21 A. M. Şçerbak, göst. eser, s. 122-123.

22 Kasım için bk. A. F. Hofman, ayni eser, Section III, Part I, Vol. 5: P-S, s. 35-36.

Bütün bu bilgilerin ışığı altında söyleyebiliriz ki mecmuanın müstensihi Mansur Bahşı kendi şiirlerinin yanına Lutfî'nin gazellerini de yazarken Cevherî, Kamberoğlı (İbni Kamber), Seyyid, Kasım gibi devrin meşhur olmayan, fakat kendisinin arkadaş olduğu şâirlerden de seçmeler yapmıştır.

Haşiyedeki Arapça-Farsça manzum ve mensur parçalar :

Hz. Alî (Alî bin Ebî Tâlib) 'ye isnad edilen sözler "Nehcü'l-Belâgâ" adlı bir eserde toplanmıştır[23]. Bu sözlerin muhtelif Farsça ve Türkçe tercümeleri yapılmıştır. yapılan tercümelerin en meşhurlarından biri Reşidüddin Vatvât'ın manzum olarak yaptığı "Sâd Kelime" adlı tercümedir [24].

Transkripsiyonunu verdiğimiz metin, Vatvât'ın derlediği sözlerin 89'dan 94'e kadar olan bölümüdür. Metnin baş ve son kısımlarını ihtiva eden yapraklar yazmanın eksik olan (kaybolmuş) bölümlerinde olmalıdır.

Arapça ve Farsça metin aslına uygun olarak transkripsiyonlanmış, metnin Arapça ve Farsça aslî şekli ise Arap harfleriyle karşı sahifede verilmiştir.

Transkripsiyon :

Uygur harfli metinlerde (y) sesi yazılmadan ifâde edilen ö sesi (Türk İlmî Transkripsiyon Alfabesi'ndeki altı noktalı o), dizgideki teknik imkânsızlık dolayısyle metinde ö, yine (y) sesi yazılmadan ifâde edilen ü sesi (Türk İlmî Transkripsiyon Alfabesi'ndeki altı iki noktalı u) dizgideki teknik imkânsızlık dolayısiyle metinde ü ile gösterilmiştir.

ë kelime başında çift diş (yani a) ile ifâde edilen sestir.
ḍ imlâda d ile ifâde edilen t sesidir.
ṣ imlâda s ile ifâde edilen z sesidir.
ẓ imlâda z ile ifâde edilen s sesidir.
(h) yazılmayan ه sesi.
( ) şeddeli olan ses için kullanılmıştır.
[ ] metne yapılan ilâveler için kullanılmıştır.

Diğer şekiller için *Türk İlmî Transkripsiyon Kılavuzu* (İstanbul 1946) esas alınmıştır.

23 Bu konuda bk. Nihad M. Çetin, *Eski Arap Şiiri*, İstanbul 1973, s. 50.

24 Vatvât'ın *sâd kelime* adlı eseri için bk. Ahmed Ateş, *İstanbul Kütüphânelerinde Farsça Manzum Eserler I*, İstanbul 1968, s. 47-49.

(175ᵃ) *mansūr baḫşı söz-i*

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

I. 1. a-y ḫüdāyı lem-yeşel a-y pādşāhı l-ā-yeşāl
bar-ça ᶜālem-niŋ ḫüdāvenṭ-i irür sen bī-şevāl

2. mislü mānen-ṭiŋ seniŋ yoḳdur yan-a bolġuẓ-ı yoḳ
kimẓ-e oḫşamaz saŋa perver-ṭigār-ı bī-misāl

3. mülkeḍiŋ-ge yoḳ şevāl a-y *ḥayyu ḳayyūmu aḥaṭ*
ḫāliḳul-arşuẓ-semāvāt a-y kerīm-i bā-kemāl

4. *y-ā ġıyāsel-müsdaġīsīn* barçaġ-a feryāṭ-reẓ
ᶜālimül-esrār-ı ᶜālem y-ā ᶜalīm-i şül-celāl

5. ḳudreḍiŋ birl-e yarat-tıŋ ᶜarşu kürẓ-ī vü ḳalem
ḥikmeḍiŋ-niŋ ḫükmin-e yiḍmey turur ᶜaḳlu ḫayāl

6. cin-nü insü vaḥşü tayr-ü mürü māhī rız-ḳını
yeḍgürür sen cüm-le-ġa ḳudret bil-e bī-ḳīlu ḳāl

7. kim ki içt-i raḥmeḍiŋ ṭeryāẓ-ı-tın bir cur-ᶜa-yı
barça ᶜālem-tin müneşz-e(h) bolt-ı vü bolt-ı şülāl

8. kim fen-ā boltı muḥab(b)et baḥrin-e cān-tın keçip
vasilīy(y)et mülkide bāḳī bolup tapḍı nevāl

9. kim-ge kim ḳıldıŋ naşar ḥırsu hev-ā-tın boldı sāf
(175ᵇ) ṭüny-e-tin keçti körün-mez köz-i-ge mālü menāl

10 mülkü māl ëvlāt u ḫaḍun-tın müneşz-e(h) ḳıl köŋül
çün hicāb irmiş saŋa ḥaḳ yolı-ta ëhl ü ᶜayāl

11. māsivāl-lā(h)-tın köŋül mülkini ḫālī ḳılm-a-ġan
ᶜāḳibet merdūṭ olup tegdi aŋa sansız melāl

12. y-ā ilāhī ol iren-ler-niŋ ḥaḳ-ı kim sıdḳıl-e
vasl gencini tilepen tapḍı-lar sendin visāl

13. barç-a mümīn-ler gün-ā-hın ḳıl kerem birl-e ᶜafv
ḫaşr künin-te alar-ġa birmegil sen infi-ᶜāl

14. bu faḳīr mansūr baḫşı-nıṅ̄ ṭuᶜ-ā-sın ḳıl ḳabūl
āḫıret-te ḫaḳ muḥammeṭ birl-e birgil iḍḍisāl

beyt

Hezec + - - - / + - - - / + - -

II. 1. seniṅ̄ ṭerdiṅ̄ maṅ̄a ṭer-mān-tın arḍuḳ
saṅ̄a ḳul bolduġum sulḍān-tın arḍuḳ

2. seniṅ̄ şikriṅ̄-ni aysam çöl için-te
bolur ol çöl maṅ̄a buz-tān-tın arḍuḳ

(172ᵃ) *luḍf-ī*

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

III. 1. a-y leḍāfet busḍānı içr-e ser-vi ḫoş-ḫırām
tapḍı ruḫsārıṅ̄ gülin-tin, ḫüsn bāġ-ı, iḫḍirām

2. ay yüşüṅ̄-ni kün-ge oḫşat-sam müvec(c)ehḍür ṭelīl
ābı ḫayvān tisem irniṅ̄-ni irür māl-ā kelām

3. bolz-a tuşaḳ-ta ḫayāliṅ̄ ten-ġa köymek-lik ḫelāl
bolmaz-a cennet-te yādıṅ̄ cān-ġa āsāyiş ḫarām

4. şer varaḳ teg bolmışam sīmīn saḳaḳıṅ̄ şevḳı-tın
kör ki ne şerdü nişār iḍti meni sevdāyı ḫām

5. *vez-şuḫ-ā vel-leyl* oḳur men yüşü şülfüṅ̄-ni körüp
keçti ᶜömrüm barçavü virdim irür bu subḫu şām

6. gerçi maḥrem-tür raḳībiṅ̄ ḫaḳ-tın üz-mez men ümīṭ
birti kāfir-niṅ̄ murādın birmegey mü biz-ge kām

7. it-leriŋ̄iz birl-e boltı luḍf-ī yarım āşin-ā
cān ḳadem-leri fidāẕ-ı ḳılz-a-lar iş-ni tamām

luḍf-ī

Remel - - + / + - - + / + - - + / + - -

IV. 1. a-y āyet-i raḥmet yüşüŋ̄üz şānı-ta nāşil
bolġay ḳaçarıŋ̄ birl-e ḳaçan mihr muḳābil

(172b) 2. siz-tin kerek ögrenẕ-e perī ādem-ī-lıḳ-nı
yūsuf taḳı taʿlīm kerek alẕ-a şemāyil

3 yalġuz men imez men hevesiŋ̄ birl-e girifḍār
ḥüsnüŋ̄-ġa irür ḥūru melek cān bil-e māyil

4 hārūt köşüŋ̄ siḥr-i-ni kört-i ḫacīl olt-ı
andın yaşunup iḫḍiyār iḍti çe-hi bābil

5. ol saç mu turur subḥ-a yaḳın y-ā-ḫōt uşun tün
y-ā ġāliy-ā-tın tilü köŋ̄ül-ler-ge selā-sil

6. cān muẕ-ḥafı sīpāre bolur ḳayġu-ta her ṭem
heykel iligi boynum-a tā bolt-ı ḥamāyil

7. hiciŋ̄-te tiler luḍf-ī ḳuluŋ̄ öz ëcel-i-ni
sen-siz keçüren ʿömür-tin a-y ṭost ne ḥāsıl

luḍf-ī söz-i

Hezec + - - - / + - - - / + - -

V. 1. s[eniŋ̄] ösrük köşüŋ̄-ge ne ḫaber bar
kim andın ʿaḳlu cān-ġa köp ḫaḍar bar

2. münec(c)im ḳaşu köşüŋ̄ körgeç aydur
kim uş-bu ay başın-ta fiḍn-e-ler bar

3. ḳaşım köz baḥr-ı öşr-e köprügüŋ̄-tür
(182a) saŋ̄a her niçe kim mundın köder bar

4. ḳıran ḳıltı köşüŋ ay teg yüşüŋ-te
ḳıran-tur anda ar-ı kem naşār bar

5. ḳaz-ā kelgen-te luḍf-ī öz helākin
tiler alnıŋ-ta kām-ı bu ḳadar bar

ibn-i ḳamber

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

VI. 1. körk için-te siz-leyin bir sevgi ṭilber bolmaġay
saç-ı süm-bül yüz-i gül ḳadṭi sanavber bolm-a-ġay

2. çīnü māçīnü ḫıḍāy-ta bolmaġay mānen-ṭiŋiz
siz-leyin bir ḳadṭi serkeş şülfi çem-ber bolmaġay

3. ġamz-e-yi ġammāçıŋız teg ṭīdeyi nergiz imez
turrāyı tarrārıŋız teg müşgi ᶜanber bolmaġay

4. yanmaġay men ᶜışḳıŋız-tın ger meni yanḍurẓ-a-lar
ḳayr-a barġan-lar ᶜaceb ger ēhl-i ḫayber bolmaġay

5. sūreḍiŋ vaẓ-fıŋ ḳılan-lar körmegen-tür ḫüsnüŋi
siz-ge ohşaş ravz-a-ta bir ḫūr-peyker bolmaġay

6. tāki tekrār eyledim ḫub sūreḍiŋ mecmū-ᶜasın
hādırım-ta mundin arḍuḳ n'irẓ-e ēz-ber bolmaġay

(182ᵇ) 7. ger seniŋ ter-kiŋ ḳılur-sam a-y ṭilārāmum menüm
peẓ meniŋ aḍım cihān-ta ibni ḳamber bolmaġay

ḳamber oġlı

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

VII. 1. ṭilber-ā şencīr-i şülfüŋ şān-e ḳılḍıŋ ḳılm-a-ġıl
saṭ-heşārān ᶜāḳil-i ṭīvān-e ḳılḍıŋ ḳılmaġıl

2. çın köñgül şehrin müsaḥ(ḥ)ar ḳılḍıñ a-y türki ḫadā
ḫıḍḍayı maᶜmūrum-ı vīrān-e ḳılḍıñ ḳılmaġıl

3. kiçü baḫreyn olt-ı çeşmim ḫūnı ṭil-tin mevc urar
ḳaḍr-e ḳaḍr-e eşküm-i ṭürdān-e ḳılḍıñ ḳılmaġıl

4. āşnā ḳılḍıñ mañga ᶜışḳı ḥaḳīḳi-ni mecā[z]
ᶜaḳlum-ı yekbāregī bīgān-e ḳılḍıñ ḳılm-a-ġıl

5. bī-teḥāş-ī cām-ı mey nūş eyleḍiñ aġyār ile
gerçi sen bu şīv-e-ni rindān-e ḳılḍıñ ḳılm-a-ġıl

6. şem-ᶜi ruḫsārıñ ḳaḍın-ta yüz tümen pervān-e-ler
men şaᶜīfi yanġuçı pervān-e ḳılḍıñ ḳılm-a-ġıl

7. ḳamber oġlın bülbüli ṭil-ḫaṣḍe teg şār eyleḍiñ
gül yüşüñde şüm-bül-i ter ṭān-e ḳılḍıñ ḳılmaġıl

(177ᵃ) *ḳamber oġl-ı*

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

VIII. 1. tā kim ol serv-i sehī süm-bül-ni gül-pūş ëylet-i
saṭ-heşārān bülbül-i gül-şen-te meṭ-ḫūş ëylet-i

2. ḫayret ilḍür men ki sāġar neyçün öpḍi leblerin
baġrumıñ ḳanı meyi ḫum-ḫān-e teg cūş ëylet-i

3. her niç-e feryāṭ ider men yāṭ olur yāṭ ëylemez
ṭilber-i peymān-şiken ᶜahdin ferāmūş ëylet-i

4. yanmışam baş-tın ayaḳ-ḳa şemᶜ teg hicr oḍın-a
bilmeşem bu ᶜışḳ oḍın ḳaydın mañga tuş ëylet-i

5. ḳaṣṭ-ı cānım ḳılt-ı ṭilber nāveki miçgān bil-e
nicekim nīş urt-ı ol bu ḫaṣḍe-ṭil nūş ëylet-i

6. yārümüñg aḫdar ḳaşın-ta māhı-nev kört-i felek
şol sebeb-tin-tür hilāl-i ḫalḳa-ṭer-güş ëylet-i

7. bülbül ayru tüşż-e gül-tin lāl olur hīç söşlemez
ḳamber oġlın yār firāḳ-ı beyl-e ḫāmüş ëylet-i

cev-her-ī

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

IX.

1. ḫasde köñglüm ol şeker irnin tilep cān tarḍaḍur
ārşū-luġ bīçār-e-ni y-ā rışḳ y-ā ḳan tarḍaḍur

(177b) 2. ṭüny-e-te mendür menü yalġuz köñgül vāy anı hem
şülfi vü köz-i ḳaş-ı her biri bir yan tarḍaḍur

3. ḳoş ḳaş-ı-nıñg yası-nı kirpik oḳı birl-e köz-i
gerçi ösrük-tür körüñg ne yañglu āsān tarḍaḍur

4. tā ḫayāl-i kelti mihmān köz ᶜaşīz mihmān-ı-ġa
ge(h) ṭür-i ᶜummānu ge(h) laᶜl-i bedaḫşān tarḍaḍur

5. her kişi tart-tı meḍāᶜın ṭilber-i-niñg alnı-ta
hīç nem-e lāyıḳ yoḳ-ı-tın cev-her-ī cān tarḍaḍur

luḍf-ī

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

X.

1. ġamşeñgiz ḫūnī vü herdem köñglüm ol yan tarḍaḍur
barmasam bolmaz ḳaşın[-ta] çūn meni ḳan tarḍaḍur

2. ṭāṭ köşüñg-tin ki ṭīn-ġa niç-e yüz ursam meni
küfr sar-ı şülmil-e ol nā-müsülmān tarḍaḍur

3. ḫāki pāyi kim añga şülfi teger köp isderem
y-ā meni toprak y-ā rışḳ-ı perīşān tarḍaḍur

4. alnıda cān tarḍa tur men tā meger tüşgey ḳabūl
hīç naşar ḳılmaz bu miskīn sar-ı kim cān tarḍaḍur

5. ḳaş-ları yasın ḳulaḳ-ḳa yiḍgüre tar-tar köz-i
.....]

(seyyid)

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

XI. [.....
.....]

(173a) 1. aḥsenül-taḳvīm-i kören çūn enel-ḥaḳ timesün
peẓ nedin ber-ṭār olup-tur mansūr-ı ṭīvān-e-si

2. şem^{c}-i vaḥdet-tur cemāliñ soḥbet-i rūşen ḳılur
ḳarşu-da ḳoş ḳoş yanadur seyyidüñ pervān-e-si

ḳāsım söz-i

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

XII. 1. a-y sanem teñgriñ üçün ṭerdim-ġa ḳılġıl çār-e-ni
ġamz-e oḳunı aḍıp ḳıldıñ yürek-ke yār-e-ni

2. işv-e-ler ḳılmaḳ bil-e baġrım-nı pār-e ëyleḍiñ
ne şiyān ḳılġay sañga sorsañ bu baġr-ı pār-e-ni

3. terki ṭüny-e tevbe ḳıldım ^{c}āşıḳ oldum ḥüsnüñge
ḳıldım irẓ-e men seniñ ay yüşüñge neṣṣār-e-ni

4. ol kāġaz teg ik(k)i yüz-lüg müdde^{c}ī-ni a-y sanem
başı-nı kesgil ḳalem teg sürḍeyin men ḳar-e-ni

5. ḳāsım-ī bīçār-e ger ölẓ-e işikiñ-te bigim
öz ḳuluñ birl-e köḍer-gil sen uşol bīçār-e-ni

(173b) *koşuk-lar*

Remel - + - - / - + - - / - + -

XIII. 1. tā köŋgül ol bī-vefā iligin-te-tur
cān kuş-ı tāyim cefā iligin-te-tur

n'ol-a iligin koyz-a ḫasde köŋglüme
anıŋ üçün kim tev-ā iligin-te-tur

Remel - + - - / - + - - / - + -

XIV. 2. kir çemen içr-e ḫırāmān boy il-e
gül-şeni kılġıl muʿaḍḍār būy il-e

ʿandelīb-i ḫūr-nı kılġıl ḫacīl
bir-ni ḫüsnü bir-ni güfḍü-güy il-e

Remel - + - - / - + - - / - + -

XV. 3. ik(k)i çeşmim bir perī-ruḫ sar-ı-tur
her çemen-te fiḍneyi ruḫ-sār-ı-tur

tā şenaḫ-tān alm-a-sı-nı körgeli
ḫasreḍiŋ-tin çūn bi-hī ruḫ sar-ı-tur

Remel - + - - / - + - - / - + -

XVI. 4. tā köŋgül-ge saltı tilber mihr[i]ni
mihrüm-e(h) kıl-tı şiyāde mihr-i-ni

ol kamer teg yüş ü şühr-e teg cebīn
münfaʿīl kıltı felek-niŋ mihr-i-ni

179[b] her çī ṭilī aḥmaḳ bāṣeṭ beṣebān bigūyeṭ v-e ḥalḳ rā ëz sırr-ı ḫ[v]īṣ āgā(h) gerdāneṭ

beyt her ki ū hest bā ḥamāḳat cüft
cāygāhi ṭileṣ ṭehān-i vey ëst
her çi ṭāreṭ ṣi nīkübeṭ ṭer ṭil
ān hem-e ber ser-i ṣebān-ı vey ëst

itn-ā tiẓ-'īn

lisānül-'āḳil-i fī ḳalb-i-hi

her ki (bā) ḫıreṭ bāṣeṭ sırr-ı ḫ[v]īṣ ṭer ṭil nigā(h) ṭāreṭ v-e bā hīç kez negūyeṭ

beyt her ki ū hest bākemālu ḫıreṭ
hest penhān ṣebān-i ū ṭer ṭil
neṣeveṭ hīç sırrı ū peydā
nebuveṭ hīç gufḍu ū bāḍıl

selāẓ-e tiẓ-'īn

men cer-ā fī 'inān-i ëmel-i-hi 'adar-a bi ëcel-i-hi

her ki 'inān bā desti ëmel ṭiheṭ veber mūcib-i hevāyi nefẓ reveṭ ṣūṭ bāṣeṭ ki ṭer muġāri helāk ëfḍeṭ

beyt ṭer hem-e kār-hā begufḍi hevā
her ki bide-het 'inān bādest-i ëmel
bīm bāṣeṭ ki ān ëmel nāgā(h)
ëndāṣedeṣ beçāyi özel

ërba'-a tiẓ-'īn

iz-ā vasalet ileyküm ëḍrāfin-ni-'am-i fel-ā tenfir-ū (.....)

هر چه دلی احمق باشد بزبان بگوید و خلق را از سر خویش آگاه گرداند

بیت هر که او هست با حماقت جفت
جایگاه دلش دهان وی است
هرچه دارد ز نیك و بد در دل
آن همه بر سر زبان وی است

اثنا تسعین

لِسانُ الْعاقِلِ فی قَلْبِهِ

هر که [با] خرد باشد سر خویش در دل نگاه دارد و با هیچ کس نگوید

بیت هر که او هست با کمال و خرد
هست پنهان زبان او در دل
نشود هیچ سر او پیدا
نبود هیچ گفت او باطل

ثلاثه تسعین

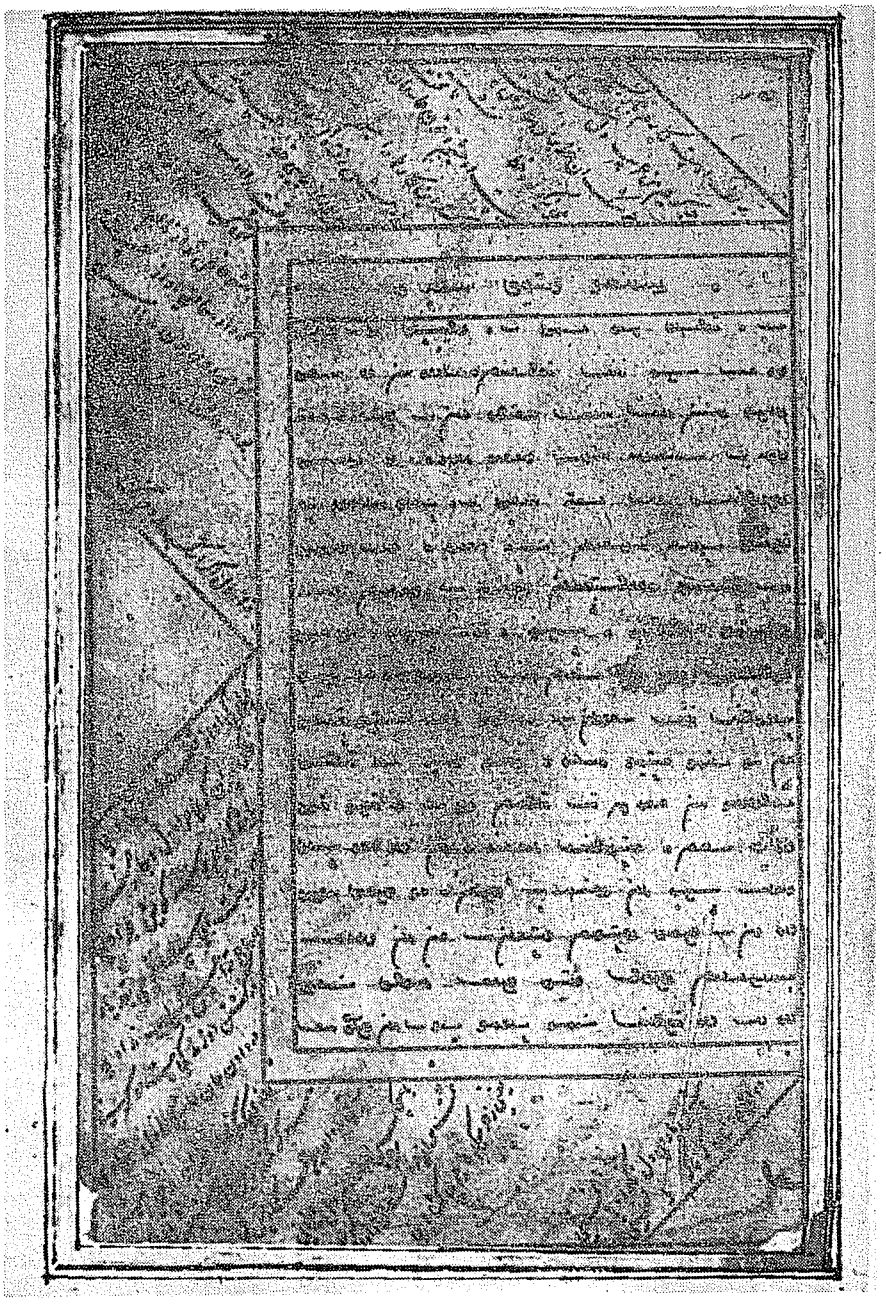
مَنْ جَرَی فِی عِنانِ اَمَلِهِ عَثَرَ بِاَجَلِهِ

هر که عنان با دست أمل دهد و بر موجب هوای نفس رود زود باشد که در مغار هلاك افتد

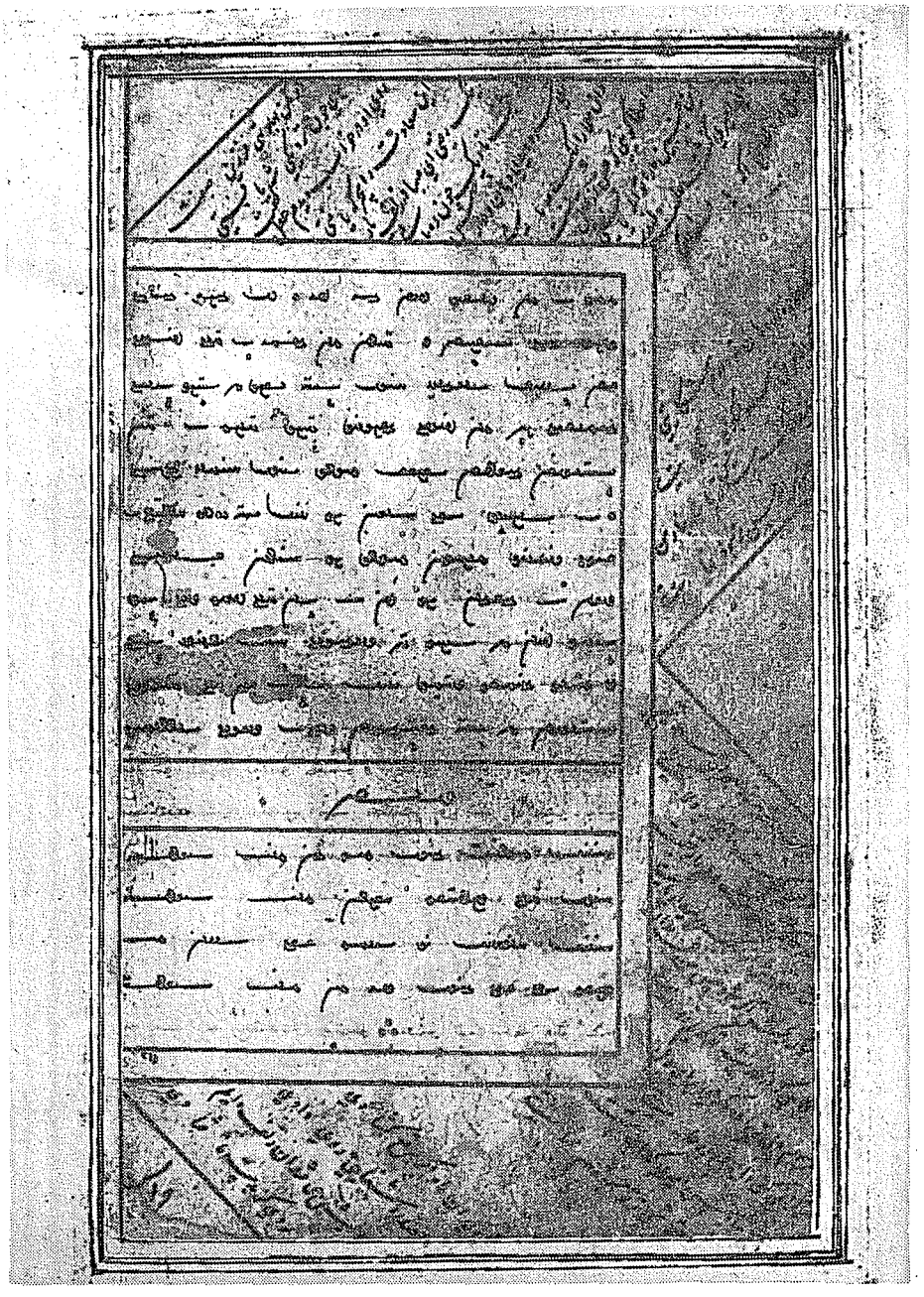
بیت در همه کارها بگفت هوا
هر که بدهد عنان بدست أمل
بیم باشد که آن أمل ناگاه
اندر اندازدش بچاه أجل

اربعه تسعین

إذاَ وَصَلَتْ اِلیکُمْ اَطْرافُ النِّعَمِ فَلاٰ تُنفِرواُ [اَقْصاهاَ بِقِلّةِ الشُکرِ]

British Museum, Orient 8193, v. 175a

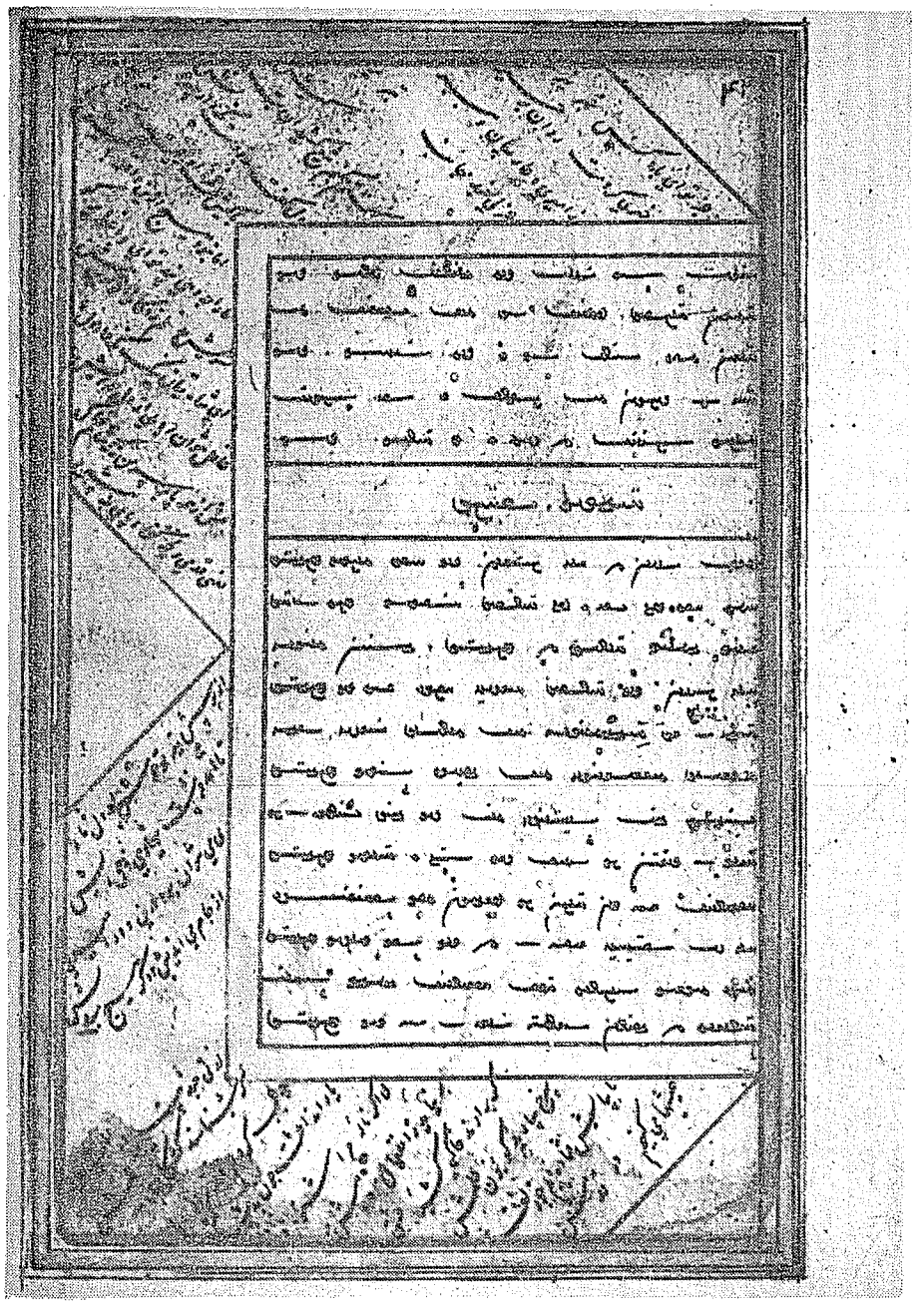
British Museum, Orient 8193, v. 175[b]

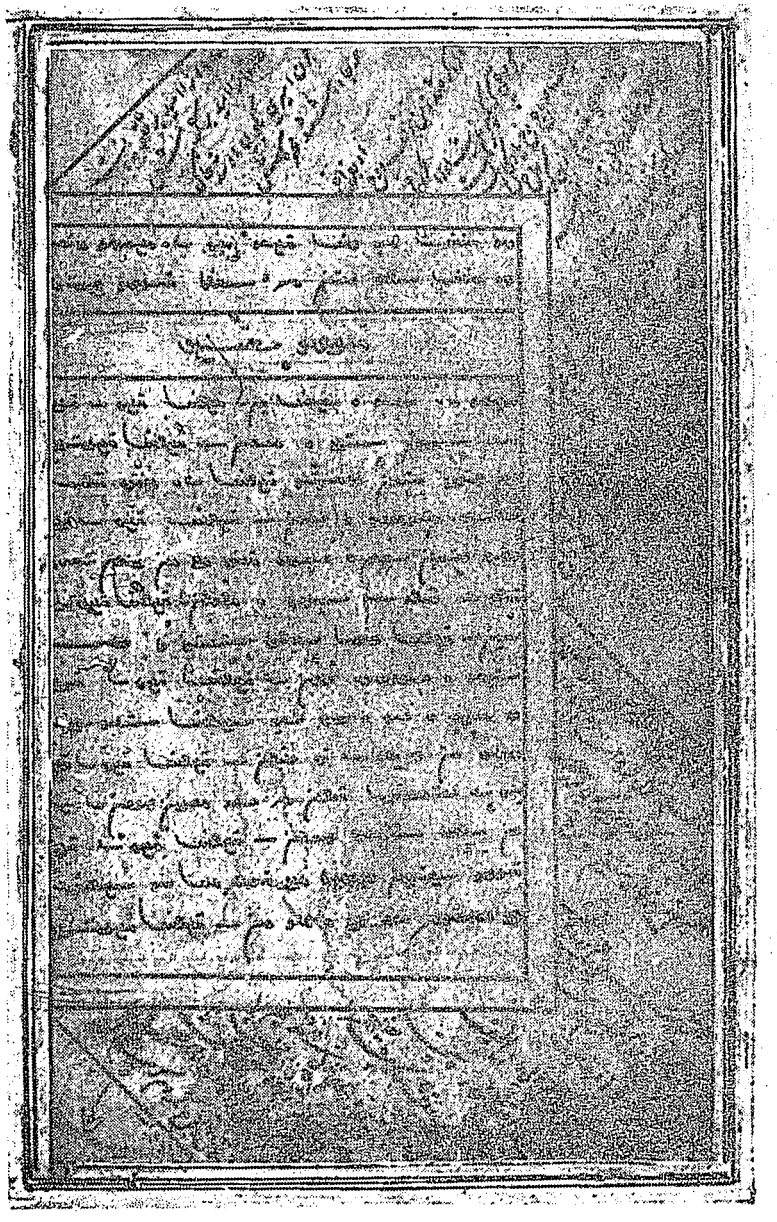
British Museum, Orient 8193, v. 172a

British Museum, Orient 8193, v. 172[b]

British Museum, Orient 8193, v. 182[a]

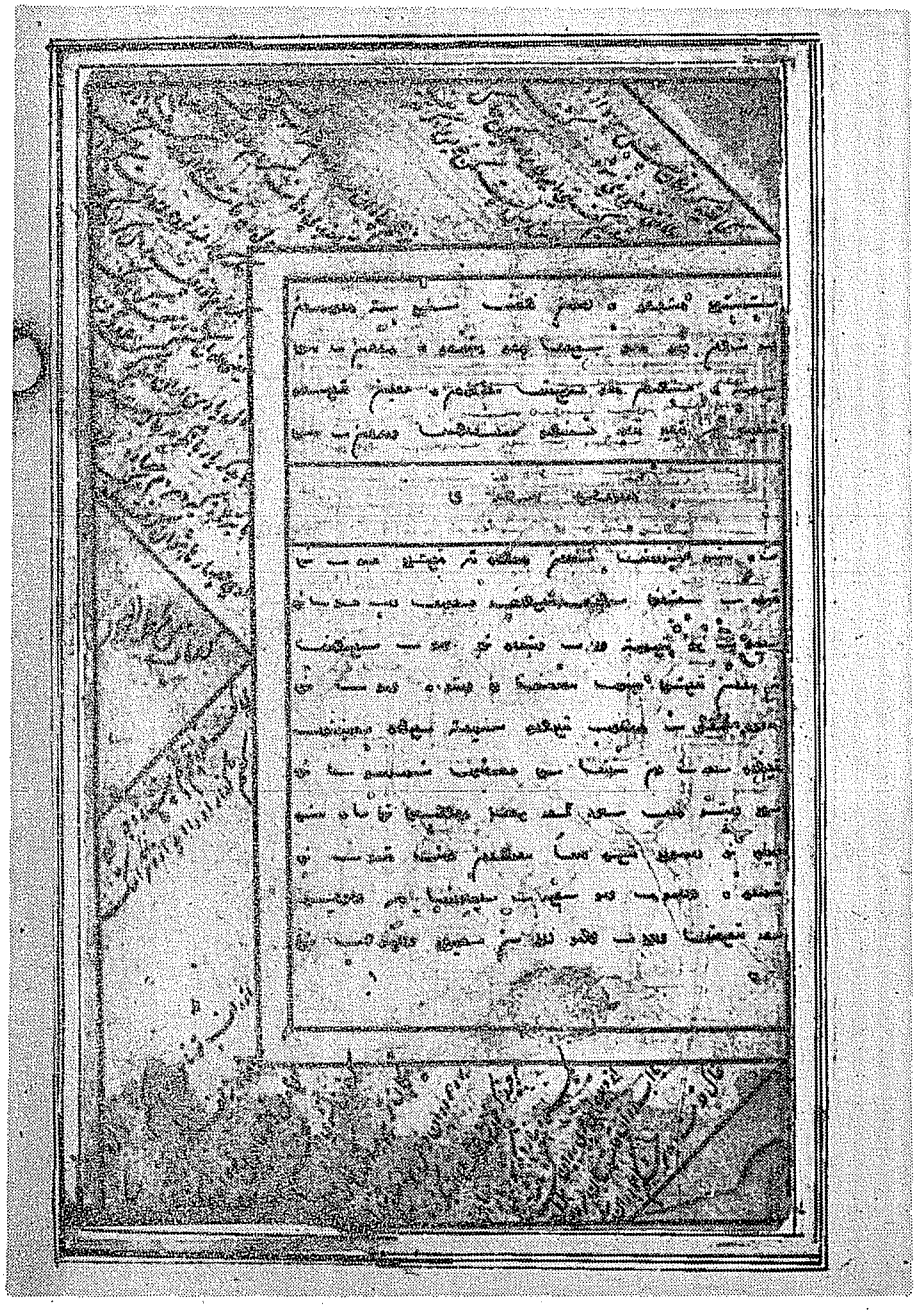
British Museum, Orient 8193, v. 182[b]

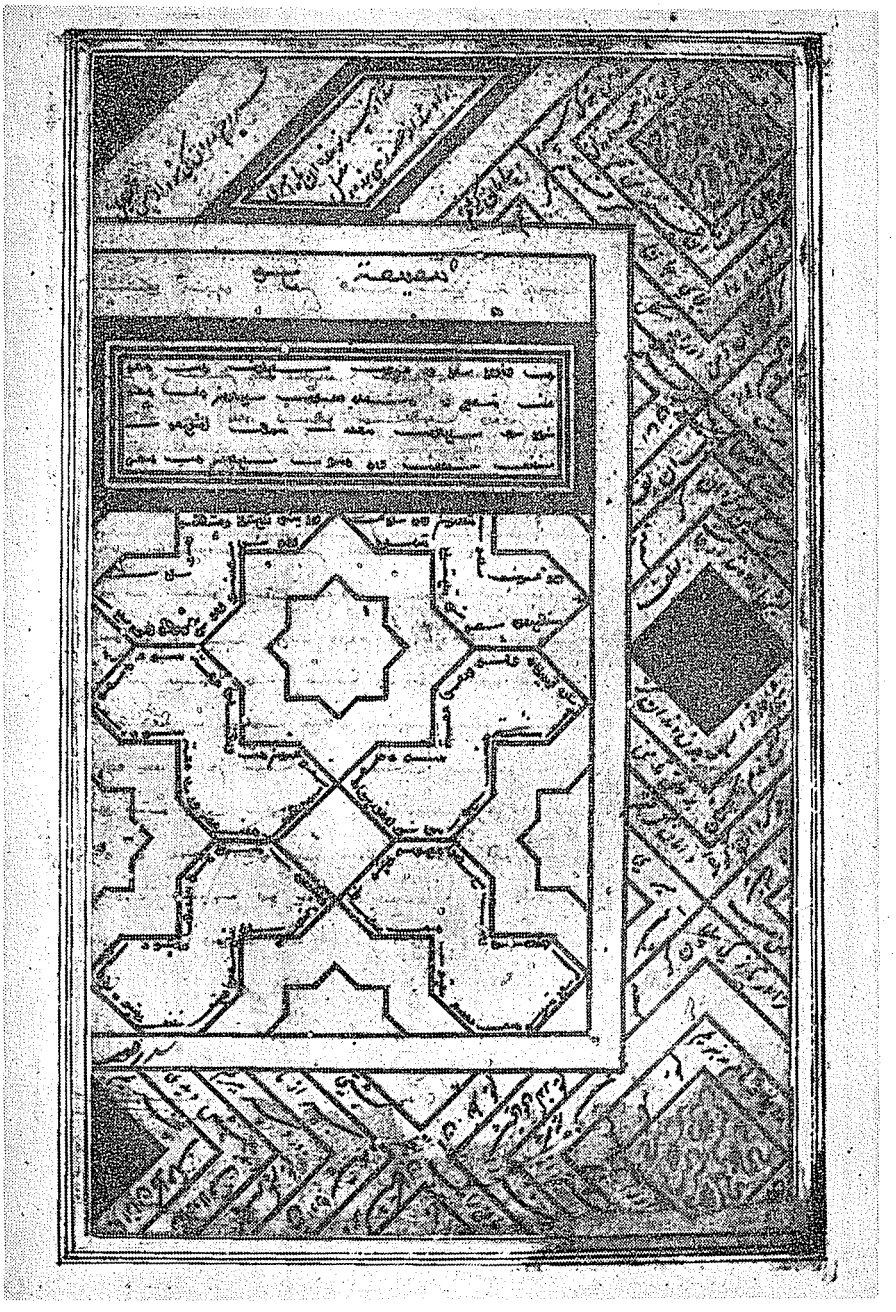
British Museum, Orient 8193, v. 177[a]

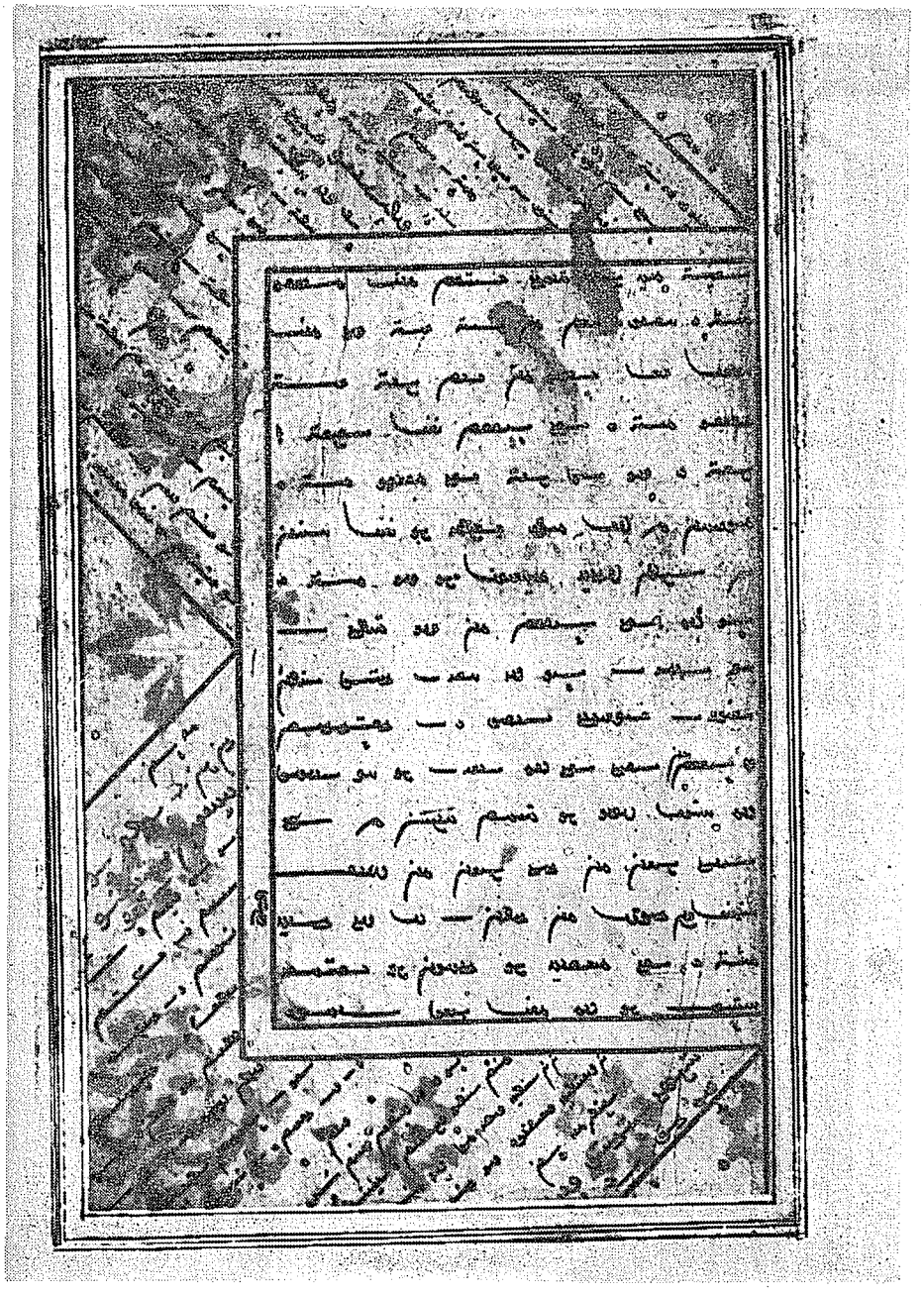
British Museum, Orient 8193, v. 177b

British Museum, Orient 8193, v. 173ª

British Museum, Orient 8193, v. 173b

British Museum, Orient 8193, v. 180[a]

British Museum, Orient 8193, v. 179[b]